

Het misverstand, waaraan Dr Noordmans in de uitwerking van wat onzerzijds (geen majesteitsmeervoud) geschreven werd, mij nog eenigermate ten proef schijnt te zijn, komt tenslotte niet het minst uit in zijn constructie van de plaats, die z.i. de Christus inneemt voor onze oogen. Zijn die oogen van ons, „neo-calvinisten“, door een valsche bril, beslagen nog wel, verhinderd in het zien van den „schoonste onder de menschenkinderen“?

Dr Noordmans wil het gelooven; mijn eigen spreken in beeldspraak van Christus' amtsleven als van een „wohltemperiertes Klavier“ vervult hem althans met zorg; wat doen hier „muzikale termen“? Men zou — zoo zou ik kunnen repliceren in ernst — men zou dit laatste kunnen vragen aan hen, die het „wezen“ der muziek met dat van den kosmos, en zeker met het leven van den hemel in verband zetten; ik voor mij althans geloof, dat mijn Heiland meer heeft „gehoord“, op bergen en in dalen, dan wie ook maar waagt te vermoeden. Maar heeft Dr Noordmans niet te veel het „derde der vergelijking“ uit het oog verloren? Het lag in het „temperereen“: het in goede maat houden, in volkomen evenwicht, in zuivere evenredigheid. Er is evenredigheid, niet alleen in ruischende zephiers, maar ook in brekende stormen; als Golgotha niet „getemperd“ was, wie onzer zou bestaan? Maar bij God is vergeving, opdat Hij gevreesd worde; dit „opdat“ is het geheim van zijn immer „temperereen“, in en buiten paradijzen. „The Lord tempers the wind to the shorn lamb“, God geeft kracht naar kruis. En Hij geeft vooral ook kruis naar kracht. En wie mag dat nu niet zeggen, als hij aan het amtsleven van den Heiland denkt? Wie deze gedachte niet vóórpostelt, die heeft, het getemperd woord blijve niet achter, die heeft Hem niet gezien... mag men de Schrift gelooven.

Ja, had Dr Noordmans meer op dat „temperereen“ gelet, dan ware wellicht in de pen gebleven wat hij verder opmerkt, als het heet: „Het ambt van Christus wordt hier niet naar z'n helse angst en pijn beschouwd, in verband met de zonde, maar met de aangename zweving, 't veilige midden, de wijze matiging, die eigen zijn aan een wereldperiode, die nog geen hemel, maar ook nog geen hel is en waarin de vijf broers van den Rijken Man zich zeer op hun gemak gevoelen“. Wat toch een beeld armoedig is, als het wordt uitgelicht uit het geheel van het betoog en uit de veelheid der andere, die het omringen en „temperereen“ willen! De Rijke Man heeft Gods „wohltemperiertes Klavier“ nog nimmer met één vinger aangeraakt; zijn ongeluk is juist, dat hij zich op zijn gemak¹⁾ gevoelt. Hij heeft zijn ambt niet gezien; dat ambt is 't geheim van alle temperantie. En wijl de temperantie, de „evenredigheid“ slechts mogelijk is, dáár, waar men leeft uit Gods geboden, of door Zijn geboden rechts en links wordt in de klem gezet, daar is de hemel „wohltemperiert“, en zulks dan in de unie tusschen God en mensch, en de hel is het óók, maar dan van Gods zijde, vanwege de verschrikking van Gods oordeel, zulks dan dáár ondanks den mensch in die gevangenis.

Derhalve kon Christus niet eens in helse angst komen NAAR DE WET, tenzij de temperantie elken dag Hem rechts en links in de touwen van Gods recht hield. Een moeten. En ook een willen. Het moeten, en het willen. Ja, het willen; want wie den Christus alleen maar in de angsten ziet, diens gedachten zijn zonder de bijbelsche temperatie uit wandelen gegaan. Ze mogen tijden die wandeling aan de romantiek zich voelen herinneren, en dan aan „aangename zweving“

1) „Gemak“ en „vrede“ zijn twee.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

IV.

Vacatures. Doop, Avondmaal, Huwelijk en Onderwijs.

Acta des Nederveluwschen Classis vergadert tot Harderwyck, desen 13 April anno 1594.

1. Nae gedaenen gebelt tot Godt syn vercoren tot eenen Praesident Wilhelmus Wirtzfeldius, tot eenen Assessorom Winandus Johannis, tot eenen scribam Johannes Lunius.

Die naemen dergener die op desen classen compareert syn:

Van Harderwyck, Wilhelmus Wirtzfeldius, dienaar des woorts ende Wolter van Wolfinck, ouderlinck.

Van der Elburch, Winandus Johannis, dienaar des woorts, ende Jan die Waeter, ouderlinck.

Van Hattem, Johannis Sanderi, dienaar ende Geritt Janssen, diaken.

Van Doorspeet, Wesselus Groeningensis.

Van der Neikereken, Johannes Zwitterius.

Van Heerde, Wesselus Salingensis.

Van Neunspeet Tilimannus Milius.

Van Toldebroeck, Timannus Elberti.

Van Vorthuisen, Johannes Lunius.

2. Hierna syn die Credentien van drie Kercken, Harderwyck, Elburch ende Hattum gelesen worden, die andere, wyl sy geen gemeenten hebben, syn sy sonder denselven admittiert worden.

3. Ende dewyle het der orde Classis vorderde, dat

en aan een „veilig midden“ denken; maar wij wagen het toch den droom te storen, en voor ons deel te verklaren, dat wij in heel ons denken — men herinnere zich slechts mijn „Christus in Zijn lijden“ — die „aangename zweving“ ook zelfs geen seconde lang in het leven zien van Hem, die dagelijks was in de gehoorzaamheid, van God geslagen, in God verblijd, en zeer begeerig, om in het midden van den tijd te doen, en te vervallen, wat de eerste Adam in het begin van alle tijden heeft tot taak ontvangen van zijn God. Een „veilig midden“? Maar de gehoorzaamheid van Christus, die de temperantie als roeping met een gewillig en bereid („promptus et paratus“, Zondag 1) gemoed erkent als recht van God en voorrecht van den mensch, kan eerst zoo naar de wet in het gericht komen, en tot het groote loon. Slechts hij, die zóó gehoorzaam is, kan hier op aarde den hemel niet minder dan de hel, en ook niet meer, tegelijk onder de oogen zien. Onder de oogen n é m e n. Wohltemperiert — maar zóó slechts NEEM ook ik mijn kruis vrolijk op, en draag het achter Hem aan, die in het onveilige midden heeft kunnen gaan staan vanwege zijn dagelijksche temperantie.

Daarom is het mij niet duidelijk, hoe Dr Noordmans, als hij den auteur van „Christus in Zijn lijden“ hoort spreken in dit ééne vrij losse geval van (overigens zelf niet losse) beeldspraak, denken kan aan Corelli's lompe beschrijving van „een Antichrist, een Satan-Gentleman“. O ja, ik ken dien gentleman, maar ik heb zijn romantisch prototype, den Melisto van Goethe, dan ook niet voor niets tegenover den Satan der Schriften geplaatst, niet alleen hier in dit blad, in een reeks hoofdartikelen, maar ook in een van mijn boeken.

Het gaat mij aan het hart, dat een zóó begaafd denker als Dr Noordmans, een zóó gaaf polemist als hij, weliswaar zoo kort en krachtig in formule brengen kan wat de grondgedachten zijn der hedendaagsche theologieën van onderscheiden origine, doch in het weergeven van de meeningen van hedendaagsche „neo-calvinisten“ zóózeer gehandicapt is door misverstanden. Neen, 't was geen pathos, toen ik zei, dat mij dat aan het hart ging. Want in zijn theologie zie ik den ouden daemon van het dualisme weer tusschen het ééne en het andere werk van God scheiding maken. Maar wij „zullen niet scheiden, wat God van den aanvang af verbonden heeft“. Hebt gij niet gelezen, dat God van den beginne gemaakt heeft rijk Gods en wereld? Naar dat begin moet terug, wie waarlijk hemelsgezind wil zijn; want de hemel zal slechts voltooid zijn van wat door God „gesteld“ is van den beginne.

Ja, 't gaat mij aan het hart; want ik herinner me, dat eenzelfde tragisch misverstand bij hen aan 't woord komt, die onder den kerkhistorischen overbekenden naam van „vriendenkring“ zich ook weer in de laatste maanden blijkens persverslagen stooten aan het evangelie, zoover het in „De Reformatie“ weer verstaan wordt. Ook zij, in hun van dualisme niet geheel bevrijde denken, klagen, dat het evangelie van den rijken Christus en den armen zondaar dreigt te worden verdrongen door wat zij, ach zoo heel ten onrechte immers, zouden willen noemen „cultuur-theologie“, of zelfs „cultuur-filosofie“.

Het is er echter ver vandaan.

Indien de Christus een ander is, dan het piëtisme Hem gezien heeft, en veel rijker, dan de neven en achterneven van dit piëtisme het hebben gedacht, moet die rijkdom dan niet worden gepredikt? En indien de „armezondar“ recht arm wil worden, laat hem dan niet zich verschansen achter zulk een prediking van zijn armoede, die hem in het zware werk der dankbaarheid in de „aangename zweving“ van een wereld-leven houdt, dat voor het grootste deel hem niet direct met de aanspreken Gods bezwaart. Ook deze „vrienden“ schijnen te neigen tot de meening van Dr Noordmans, volgens wien

die acta, particularis Synodi vorgelesen worden, heeft die Classis het selve laeten geschieden.

4. Die dienaers in desen classe vergadert gevraegt synde nae den standt haerer kercken, hebben verclaert dat haere kercken in eenen tamelicken staet sijn. Ende also bevonden is, dat sommige dienaers opten platten landen niet en hebben die Acta Synodalia gehouden in 's Graven-hage anno '86, syn vermaent, dat sie deselve sullen uitschryven ende in den naesten classe der vergaderinge vertoonen.

5. Also Wesselo Salingensi (van Heerde) laestmael opgeleit is in den Synodo gehouden binnen Arnheim, attestatie te vertoonen van die plaetse daer hy laestmael gestaen is, heeft reden vortgebracht dat hy tot noch toe niet heeft connen te wegen brengen, te weeten het pericel om daer te reisen, so hebben die broders dese syne reden overleggende, syne excusatie vor dese reise aengenomen, ende hem belassat dat hy sal narsticheit doen om deselve eerstdachs van die heimelycke gemeente daerssyde oft eenige andere godsalige personen te vercrigen, ende den naestvolgenden class vertoonen, Gelyck hy oock van Benthem doen sall.

6. Hebben die van Garderen by Instructie versoecht van den classe dat men sie versien solde met eenen dienaar, ende hebben daertoe nomineert Timannum Elberti, welke heure begerte in deliberatie van den classe gestelt is worden, ende naedemael het der classis vor goet gevonden heeft uit wichtigen orsaecker, dat die vorsz. Timannus Elberti van het Oldebroeck transfereert worde, hebben die broederen verordonneert hem den Hove deses Vorstendoms te presenteeren om hem by provisie op Garderen te transfereeren, Welverstaende, dat hy gelyckwel niet eer in ministerio

van Christus' kruis het ontzettende, en van Zijn opstanding de schrik niet kan worden gezien, zoolang men Christus koning noemt, óók in het cultuurleven. Ik keer het om: kruis en opstanding worden pas „verschrikkelijk“, als ze met alles te maken hebben; met de vergeving der zonden? Ja, zeker, maar „opdat Hij gevreesd worde“... te allen dage en aan alle plaatsen. Zijner heerschappij.

En zoolang wij niet willen terugvallen op het „wohltemperiertes Klavier“ naar Dr Noordmans' opvatting, en de „aangename zweving“ over heel de linie willen komen, gedachtig aan het morgenlied: ontwaak, gij die slaapt, en sta op uit de dooden, en Christus zal over u lichten, zóólang zullen wij tegenover zijn klacht van onze „onthelliging“ der Schrift de andere plaatsen van zijne ontmanning der Schrift. Het dualisme heeft bij voorkeur zijn „heiligen“ ontmand: „lamentationes“.

K. S.

„Contact met onze hoogleraren“.

De hieronder te noemen commissie zelf vraagt mee te deelen, dat de „conferentie“ van predikanten der Gereformeerde Kerken uit de beide Hollanden en Utrecht gehouden op 17 Maart j.l. te Amsterdam, een commissie heeft benoemd, die verdere conferenties over actuele theologische onderwerpen zou hebben voor te bereiden. Onze lezers wisten dit reeds. Nadat ik op gronden, die ik hier aangaaf, en nog steeds voor juist houd, bedacht had voor een invitatie tot spreken op den eerst gelegden grondslag, is thans een conferentie aangekondigd, weds om in de theologische faculteitszaal der Vrije Universiteit, op Dinsdag 16 Juni a.s., aanvang 10 uur v.m. Na afdoening van huishoudelijke zaken hoopt daar Prof. Dr F. W. Grosheide te spreken over: „Theologische Exegese“. De Commissie bestaat uit de heeren Dr H. Hoek, Enkhuizen, Dr H. J. Heida, Vlaardingen, Dr P. N. Kruyswijk, Hilversum.

Nog steeds treedt een theologisch candidaat op adres voor aanmelding. We hebben het onze ervan gezegd, en hebben geen aanleiding, verder op deze zaak in te gaan.

„Veldwijk“ te Ermelo.

In de bladen heeft dit jaar reeds veel gestaan over deze inrichting, naar aanleiding van haar jubileum op 28 Jan. l.l. En uit het oogpunt van herhaling, die val vervelend is, zou van dit artikel kunnen gesproken worden als nutteloos. Laat misschien de herhaling vervelen, in zooverre zal het spreken en schrijven over deze inrichting verre van nutteloos zijn, dat nog weens de aandacht wordt gevestigd op het werk, dat door de Vereeniging tot Chr. verzorging van krankzinnigen in Nederland wordt gedaan. En die aandacht moet ze hebben, daar deze vereeniging zich ten doel stelt de Christelijke verzorging van krankzinnigen te vragen om het gebed voor haar.

Van het groote belang daarvan nam Maandag 8 Jun. l.l. het Studentencorps „F.Q.L.“ kennis bij een bespreking dat het toen aan de stichting „Veldwijk“ bracht. De g. neesheer-directeur, Drs B. Chr. Hamer, en de geestelijke verzorger, Dr A. Ringnalda, hebben daar het een en ander verteld van het werk, dat daar gedaan wordt, terwijl bovendien wandelingen werden gemaakt over het terrein en verschillende gebouwen bezocht. En wanneer men dan alleen nog maar het werk op een der stichtingen ziet, dan komt men toch wel onder den indruk van de grootheid van datgene wat voor de geesteszieken wordt gedaan. En God moet worden gedankt voor wat Hij door een man als Prof. Lindeboom een en zijn opvolgers later hier gewerkt heeft en nog werkt.

Ondanks aanvankelijke moeilijkheden, zoo vertelt Drs Hamer, is men voortgegaan met dit werk der gehoorzaamheid en God heeft Zijn zegen niet onthouden.

confirmeert worde, vor dat hy den Examinat, be welcke oft in classe oft in een kerke welcke g. deputert sal worden, geschieden sal, sich onderworpen heeft ende bequaem gevonden is, ende een proeff predich gedaen heeft.

7. So veel dan den dienst int Oldebroeck belang opdat deselve niet ledich staet, is der broederen advijs samentlich gewesen, dat Wesselus Groeningensis een weke drie oft vier deselve kerke overden anderen sondach versien sal, daertoo hem dan der classis een vorschryven aen den Scholteis te Doorspeet om orloff van hem te vercrigen geven sal; Ende daerentusschen sal men schryven aen Everhardum Johannis, dienaar tot Wydenen in Noorthollandt, om van hem te vernemen, oft men hem van syner gemeente hier henen beroopen can. Ende het is den dienaar van der Elburch opgelecht aen hem te schryven. Indien hy sich den hierin inwillicht, sal men oock denselven dienaar autoriseeren om hem een vorschryft aen Hoff te verleen in den naeme deses classis.

8. Op die vrage oft men die kinderen oock doopen sal, als die vaderen niet daer by syn, is geantwoort, dat men sie doopen sall, maer dat sie nochtans nae uitwysen des 51 arti. Synodi Nationalis, haer beste doen sullen, om deselve daertoe te vermaenen, dat sie selfs daerby syn, opdat den lieden geen orsaeck gegeven worde, om die kinderen ongedoopt te laeten liggen oft oock in pausdom te brengen.

9. Is voorgesteld hoo der classis sich te holden hebbe in negotio informationis by den papen die hab. starrich syn. Ende resolveert hierop dat men naer maels wederom aen die heeren Raeden schryven sal, end anholden dat soe niet alle jedoch die schadelickste onder den pastoren mochten reizen

de patienten v. moels mischie. als, dat zij heb. heilselike steer. t.g. paviljoen-s. arbeids-therapie. w zetten, bezig. Daarbij gaant he. ten, want vaak. door de manne. een voetbalveld. ren werken o. makerij, etc. E. lijke patienten. actie, er is eer. 's nachts is l. niels nut te. De Ringnalda. glichen kant. moet zooveel m. ook den gezond. daarin heeft te. zien. Kerk e. nissen. Is voon. psychologie van. die zielszorger. veldende het. staan, en verde. diening van. welk woord hij. dig. De wijshe. worden beoef. uitgangspunt (J. en de Kananees. op dit terrein v. Het werk is. daarom is alge. de Christenen, K.

Centrale Diaconie. Het Comité v. sloot, dat de 47. member a.s. te. Aan de Diacon. handeling en d. zenden aan he. Wijnbeek, Soes. De inzending.

K. S.

„Veldwijk“ te Ermelo. In de bladen heeft dit jaar reeds veel gestaan over deze inrichting, naar aanleiding van haar jubileum op 28 Jan. l.l. En uit het oogpunt van herhaling, die val vervelend is, zou van dit artikel kunnen gesproken worden als nutteloos. Laat misschien de herhaling vervelen, in zooverre zal het spreken en schrijven over deze inrichting verre van nutteloos zijn, dat nog weens de aandacht wordt gevestigd op het werk, dat door de Vereeniging tot Chr. verzorging van krankzinnigen in Nederland wordt gedaan. En die aandacht moet ze hebben, daar deze vereeniging zich ten doel stelt de Christelijke verzorging van krankzinnigen te vragen om het gebed voor haar.

LITERA

Er worden. dat de groote. heuren dikwij. gevierd worde. gewend, hoew. lig jaren tor. beracht wor. komend vers. overbodig.

Zonder het. van de 80-ers. dichters „de. we toch wel.

veert worde. (factum).

10. Aengae. de Barneveld. dat men dese. hy in eener b. maal gegaen.

11. Also in d. die aencomen. welken sie s. die broeders. resolutie nae. worden.

Joannis Lu. testatie van. mannus Myll. waertoe com. Wesselum, en. tum ende Tilo.

12. Soo veel. dienaeren na. ende Timann. sloten dat de. todat Wessel. thoont hebber. sal syn.

13. Men sal. wendicheit de. pen. (is gedae.

14. Der class. dus Verstege. daerhenen ge. van gescheide. classis, hebbe. dat men hie. schryven sal.